

Oslo, 16.4.2026

Kommunal- og distriktsdepartementet

NOU 2026:1 En bærekraftig kommunesektor – kommunekommisjonens første delutredning – høringsuttalelse

Vi viser til høringsbrev, datert 16.01.2026, der Kommunal- og distriktsdepartementet sendte ut kommunekommisjonens første delrapport, «NOU 2026:1 En bærekraftig kommunesektor», på høring, (deres ref. 26/200).

Norsk Friluftsliv representerer de 19 store frivillige friluftslivsorganisasjonene i Norge, med til sammen over en million medlemskap og nær 5000 lokale lag og foreninger. Norsk Friluftsliv skal blant annet ivareta allemannsretten, fremme det enkle og naturvennlige friluftslivet og sikre friluftslivets naturgrunnlag. Som en del av dette arbeidet jobber vi for å styrke hensynet til natur og friluftsliv i politikk, planer og lovverk.

Bakgrunn

Kommunekommisjonen ble oppnevnt for å foreslå endringer i statens styring av kommunesektoren som legger til rette for god ressursbruk, fleksibel bruk av personell og effektiv oppgaveløsning i kommunesektoren. Kommisjonen skal også vurdere og foreslå tiltak om det er andre forhold som binder kompetanse unødvendig, bidrar til unødvendig høye kostnader eller lite effektiv oppgaveløsning i kommuner og fylkeskommuner.

Innledning

Verden står overfor to eksistensielle menneskeskapte kriser; tap av naturmangfold og klimaendringer. Arealinngrep og nedbygging av natur er den viktigste årsaken til tap av naturmangfold, samtidig er måten vi bruker våre landområder på, en betydelig driver av klimaendringene. Det fundamentale problemet er at begge krisene skyldes at mennesket tar for stor plass og bruker for mye av jordas ressurser. Med andre ord, vi tærer på naturkapitalen og kaller det verdiskapning. Naturrisikoutvalget har i «NOU 2024:2 I samspill med naturen» beskrevet hvilke farer vi står overfor hvis vi ikke tar dette på alvor.

Riksrevisjonen har ved flere anledninger, første gang i 2007, slått fast at arealforvaltningen i Norge ikke er bærekraftig, og skriver blant annet at «Målene om en økonomisk og sosial bærekraftig utvikling kan ikke nås på lang sikt dersom det ikke samtidig blir tatt tilstrekkelig hensyn til grunnleggende økologisk bærekraft». Siden den

gang har det kommet mange rapporter som har vist det samme, samtidig som nedbygging av natur- og friluftslivsområder har fortsatt i stor skala. Dette har vært godt illustrert, blant annet gjennom en rekke oppslag på NRK, senest i går, 14.04 2026, der «DNT raser mot bit-for-bit-utbygging: Heilt høl i hue».

Kommentarer til rapporten

Kommisjonen erkjenner at klimaendringer og tap av naturmangfold er blant de største utfordringene vi står overfor og skriver blant annet:

«Klimaendringer og tap av naturmangfold er blant de største og mest sammensatte utfordringene verden står overfor. Disse utfordringene treffer også kommunesektoren, og fører blant annet til økt kompleksitet og omfang i kommunenes oppgaver og økt behov for kompetanse. Gjennom arealforvaltningen har kommunene en nøkkelrolle i arbeidet med å bevare natur og bidra til å redusere utslipp fra arealbruk og transport. Kommunene møter her krevende avveininger, hvor hensyn til natur og klima må vurderes opp mot lokalsamfunnets behov for omstilling og næringsutvikling og storsamfunnets behov for å bygge ut mer fornybar energi. I mange tilfeller kan det være et spenningsforhold mellom lokale og nasjonale interesser, der løsninger fordrer god regional og nasjonal samhandling.»

Den videre diskusjonen i kommisjonens rapport er i stor grad hentet fra Naturrisikoutvalgets rapport (NOU 2024:2), som har beskrevet utfordringene på en god måte, herunder manglende kompetanse og kapasitet i kommunene på arealplanlegging, naturforvaltning, friluftsliv og klima. Manglende kapasitet og kompetanse på disse områdene ble også beskrevet, som et grunnleggende problem i Generalistkommuneutvalgets rapport, «NOU 2023:9 Generalistkommunesystemet – Liket ansvar – ulike forutsetninger».

Norsk Friluftsliv mener det er lite samsvar mellom kommisjonens erkjennelse av problemet og de konkrete forslagene som kommisjonen kommer med, som i hovedsak går ut på å slå sammen de tre tilskuddsordningene fra Klima- og miljødepartementet, Natursats, Klimasats og Klimatilpasning, til en større tilskuddsordning. Kommisjonen foreslår ikke at disse tilskuddsmidlene legges inn i rammetilskuddet til kommunene, slik de gjør med en rekke andre tilskuddsordninger.

Norsk Friluftsliv mener dette kan være et riktig tiltak å slå disse tre tilskuddsordningene sammen, da klimatiltak og tiltak for å bevare naturmangfoldet må sees i sammenheng. Vi støtter også forslaget om å ikke legge dette inn i rammetilskuddet, da disse midlene i så fall fort kan bli brukt til tjenesteytende oppgaver som kommunene er lovpålagt. Men dette er langt fra nok, hvis vi skal ta mangelen på bærekraftig arealforvaltning i kommunene på alvor.

For å få til en bærekraftig arealforvaltning i kommunene mener Norsk Friluftsliv at blant annet følgende tiltak må på plass:

1. Naturens rettsvern må styrkes. I arealsaker der utbyggingsinteresser og natur- og friluftslivinteresser veies mot hverandre, må hensynet til natur og friluftsliv veie vesentlig tyngre enn i dag.
2. Forvaltning av norsk natur må foregå gjennom mer helhetlig planlegging, færre enkeltvedtak og mindre sektorstyring.
3. Få på plass et inntektssystem for kommunene som gjøre det lønnsomt å ta vare på natur, framfor å bygge den ned.
4. Arealnøytralitet må være et overordnet mål i all arealplanlegging. For å oppnå dette, må:
 - a. det utvikles og innføres nasjonale, regionale og kommunale, arealregnskap, slik at vi vet hva vi har og eventuelt hva vi mister
 - b. kart over grå arealer videreutvikles, slik at det viser områder med potensiale for fortetting, utbygging og transformasjon.
 - c. fortetting innenfor allerede bebygde områder og gjenbruk og forbedring, av eksisterende bygninger og infrastruktur må prioriteres, framfor nedbygging av nye natur- og friluftslivsområder,
5. Kommunene må sikres tilstrekkelige ressurser og kompetanse til å ivareta det ansvaret de har for å sikre natur, friluftsliv og helhetlig arealplanlegging. En mulig løsning på dette kan være opprettelse av regionale plankontorer i alle fylker, som en støtte til kommunal arealplanleggingen, særlig i små kommuner. Dette er en løsning som regjeringen har foreslått i oppfølgingen av naturavtalen, «Meld. St. 35 (2023-2024) Bærekraftig bruk og bevaring av naturen. Norsk handlingsplan for naturmangfold», men ikke fulgt opp.
6. Natur- og friluftslivsområder i, og rundt byer og tettsteder må sikres, både gjennom kommuneplanens arealdel ved fastsetting av langsiktige utbyggingsgrenser, gjennom forvaltningsplaner og gjennom en nærnaturlov.
7. For å ivareta nasjonale interesser i arealforvaltningen, må statsforvalterens innsigelsesmyndighet styrkes, og ikke svekkes.

Vennlig hilsen
Norsk Friluftsliv

Bente Lier
generalsekretær

Hans Erik Lerkelund
fagsjef naturforvaltning